

Вища рада юстиції за пропозицією Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або за власною ініціативою вносить подання про звільнення судді з посади до органу, який його призначив або обрав.

Рішення щодо пропозицій про звільнення суддів за обставин, зазначених у ст. 126 Конституції України, приймається на засіданні Вищої ради юстиції більшістю голосів її членів, які брали участь у засіданні. У разі звернення судді із заявою про звільнення з посади за власним бажанням Вища рада юстиції вносить подання про звільнення судді з посади до органу, який його призначив або обрав, після попереднього з'ясування дійсного волевиявлення судді та відсутності стороннього впливу на нього або примусу.

Ми вважаємо, що потрібно передбачити в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» додаткові підстави звільнення судді із займаної посади: 1) в разі скасування або реорганізації суду, якщо суддя не згоден на переведення до іншого суду; 2) систематичне або грубе порушення Кодексу професійної етики суддів; 3) невідповідність рівня професійних знань судді займаній посаді. Вважаємо, що запровадження цього переліку звільнення судді з посади сприятиме підвищенню авторитету й незалежності судової влади в Україні.

Висновки. Отже, звільнення судді з посади може відбуватися на загальних підставах, характерних для всіх категорій працівників (припинення строку призначення чи обрання, за власним бажанням, неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я, у разі смерті), спеціальних підставах, пов'язаних з особливим здійсненням судьями своїх повноважень (порушення присяги, набрання законної сили обвинувальним вироком суду), а також за особливими вимогами (досягнення 65-річного віку).

При цьому щодо всіх суддів (окрім суддів Конституційного Суду України) суб'єктом, який вносить подання про звільнення, є Вища рада юстиції.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 27-28. – Ст. 180.
3. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про затвердження Кодексу законів про працю Української РСР» // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – № 50. – Ст. 375.
4. Закон України «Про громадянство України» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
5. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

ПОЛЯНСЬКА В. І.,

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
(Навчально-науковий інститут
права Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ)

УДК 349.42

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Розкрито стан державної підтримки особистих селянських господарств в Україні на регіональному рівні на прикладі Дніпропетровської області. Здійснено аналіз чинних регіональних програм підтримки господарств селян та визначено напрямки державної політики щодо покращення стану підтримки цих господарств на регіональному рівні.

Ключові слова: *особисте селянське господарство, державна підтримка, регіональна програма підтримки, земельна реформа, особисті підсобні господарства.*

Рассмотрено состояние государственной поддержки личных крестьянских хозяйств в Украине на региональном уровне на примере Днепропетровской области. Осуществлен анализ действующих региональных программ поддержки хозяйств крестьян и определены направления государственной политики по улучшению состояния поддержки этих хозяйств на региональном уровне.

Ключевые слова: *личное крестьянское хозяйство, государственная поддержка, региональная программа поддержки, земельная реформа, личные подсобные хозяйства.*

Expanded condition of state support for private farms in Ukraine at the regional level by the example of Dnepropetrovsk region. The analysis of existing regional programs to support farms and farmers and the direction of state policy to support the improvement of these farms at the regional level.

Key words: *private peasant farm, public support, regional support program, land reform, personal subsidiary plot.*

Вступ. Значну роль для розвитку агропромислового комплексу України відіграють особисті селянські господарства, виробляючи майже половину валової продукції сільського господарства в Україні. У період переходу до ринкової економіки сільськогосподарські підприємства зменшили обсяги виробництва своєї продукції, особливо тваринницької, а особисті селянські господарства без додаткових витрат із боку держави стали основними виробниками більшості видів продукції і значною мірою забезпечили та продовжують забезпечувати населення країни продовольством. Тому сьогодні для успішної діяльності особистих селянських господарств і загалом розвитку сільських територій украї найнеобхідною є підтримка з боку держави.

Теоретичну й наукову основу нашого дослідження склали наукові праці відомих вітчизняних учених-правознавців у галузі аграрного, земельного права, зокрема, В.М. Єрмоленка, В.П. Жушмана, В.В. Носика, О.О. Погрібного, В.І. Семчика, А.М. Статівки, М.В. Шульги, В.В. Янчука.

Постановка завдання. Метою нашої статті є дослідження розвитку процесів державної підтримки особистих селянських господарств на прикладі Дніпропетровської області шляхом аналізу чинних регіональних програм підтримки.

Результати дослідження. Питання підтримки різних організаційно-правових форм господарювання на селі залежать від здійснення аграрної та земельної реформи. Основним засобом виробництва будь-якої продукції, а тим більше сільськогосподарської, є земля. В історичному аспекті проведення земельної реформи можна поділити на чотири періоди, а саме: 1) реформа 1861 р., яка скасувала кріпосне право і дала можливість селянам одержати землю, в основному через викуп, в общинну власність; 2) століпінська реформа 1906–1911 рр., спрямована насамперед на руйнування сільської общини й передачу землі безпосередньо селянам; 3) націоналізація землі в 1917 р.; 4) денационалізація значної частини земель державної власності (більше 50% земель у власності громадян та юридичних осіб), утвердження різних форм власності [1, с. 21].

Отже, зі встановленням різних форм власності й переходом земель у приватну власність громадян та юридичних осіб можна говорити про початок розвитку особистих селянських господарств на сучасному етапі.

Нормативно-правове регулювання питання підтримки державою особистих селянських господарств закріплене Законом України від 15 травня 2003 р. № 742-IV «Про особисте селянське господарство», у ст. 10 якого зазначено, що державна підтримка особистих селянських господарств (далі – ОСГ) здійснюється відповідно до загальнодержавних і регіональних програм за рахунок державного й місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом. Кабінет Міністрів України відповідно до загальнодержавних програм щорічно під час підготовки проекту Державного бюджету України передбачає відповідні кошти на підтримку особистих селянських господарств. У Законі також зазначено, що органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень сприяють особистим селянським господарствам у наступному: в організації в сільській місцевості кредитних спілок, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів для надання послуг із заготівлі, зберігання, переробки і збуту сільськогосподарської продукції, спільного використання технічних і транспортних засобів та соціально-побутового обслуговування, забезпечення кормами й молодняком худоби та птиці; в організації діяльності з надання інженерно-технічних, ветеринарних, агрономічних, зоотехнічних та інших послуг, а також послуг із забезпечення сортовим насінням, садівним матеріалом, племінною і продуктивною худобою, гібридами та кросами птиці, сільськогосподарською технікою й обладнанням; у виділенні земельних ділянок єдиним масивом; в отриманні кредитів для будівництва житла, господарських будівель і споруд, придбання сільськогосподарської техніки й обладнання; в організації в сільській місцевості фахової підготовки та перепідготовки членів особистого селянського господарства [2].

Проведений аналіз регіональних програм підтримки особистих селянських господарств у різних областях України дозволяє виділити кілька найбільш ефективних програм.

По-перше, це Програма підтримки особистих селянських господарств Волинської області на 2012–2016 рр., спрямована на забезпечення відповідно до законодавства підтримки особистих селянських господарств за кошти обласного бюджету, стимулювання виробництва й реалізацію продукції, насамперед тваринницької, переробних підприємств і на ринку, покращення умов для виробництва особистими селянськими господарствами трудомістких видів продукції. Для досягнення вказаної мети Програмою

забезпечено виконання таких заходів: здешевлення кредитів на закупівлю корів та нетелів для власників ОСГ, тракторів потужністю не більшою за тяговий клас 0,9 та ряду причіпного інвентарю, який агрегується з ними; підтримка родинних ферм (власників ОСГ, які мають п'ять і більше корів: часткове відшкодування витрат на закупівлю корів і нетелів; часткове відшкодування витрат на придбання трактора потужністю не більшою за тяговий клас 0,9 та ряду причіпного інвентарю, який агрегується з ним); придбання та безоплатна передача доільних апаратів власникам ОСГ, які утримують трьох і більше корів; виплата дотації власникам ОСГ, які утримують трьох і більше корів, та інші заходи [3].

У Вінницькій області розроблено Програму розвитку особистих селянських і фермерських господарств області на 2011–2015 рр. Завданням Програми є забезпечення збільшення до 2015 р. виробництва особистими селянськими та фермерськими господарствами молока на 5%, яєць – на 9%, вовни – на 9%, меду – на 6%, картоплі – на 5%, овочів – на 5%, зернових – на 4%, цукрових буряків – на 5%, плодів та ягід – на 6% порівняно з досягнутим у 2010 р. рівнем. Також передбачається щорічне створення в сільській місцевості 1100 робочих місць [4].

У свою чергу правове забезпечення підтримки особистих селянських господарств у Дніпропетровській області опосередковано відображене у двох програмах.

Так, із метою виконання основних напрямів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р., затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 [5], та подальшого розвитку галузі тваринництва в Дніпропетровській області затверджено Програму розвитку молочного скотарства на період до 2015 р. Основні напрями регіональної цільової програми є такими: збільшення маточного поголів'я великої рогатої худоби за рахунок закупівлі продуктивного племінного поголів'я; розвиток великотоварного виробництва з використанням сучасних технологій; будівництво й реконструкція молочних комплексів і ферм, закупівля обладнання для приміщень [6].

Виробництво сільськогосподарської продукції є провідним напрямом економіки Дніпропетровської області і спрямоване на забезпечення населення продуктами харчування.

Головною передумовою ефективного сільськогосподарського виробництва є якісне технічне оснащення сільськогосподарських формувань. Тому з метою активізації оновлення тракторного парку сільгоспвиробників області, поліпшення рівня їх використання, а отже – підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, поліпшення умов відтворення матеріально-технічної бази в аграрному секторі економіки було затверджено Програму технічного переоснащення сільськогосподарських формувань Дніпропетровської області у 2010–2012 рр. Основним напрямом регіональної цільової програми визначено технічне переоснащення агроформувань області, в межах чого в ролі основного заходу Програми визначено оновлення тракторного парку [7].

Слід зазначити, що у Програмі технічного переоснащення сільськогосподарських формувань Дніпропетровської області у 2010–2012 рр. та Програмі розвитку молочного скотарства на період до 2015 р. передбачено організацію контролю за ходом виконання програм. Органом, який повинен контролювати хід виконання програм, є постійна комісія з питань агропромислового комплексу, землекористування й соціального розвитку села.

Отже, на основі зазначеного можемо сказати, що хоч у Дніпропетровській області відсутня загальна програма підтримки особистих селянських господарств, проте існують програми, які опосередковано регулюють дане питання та положення яких спрямовані на підтримку окремих галузей сільського господарства, а саме тваринництва й рослинництва. Тому актуальним є питання розроблення такої програми.

На нашу думку, необхідно враховувати досвід інших держав у регулюванні даного питання. Наприклад, у Гомельській області Республіки Білорусь прийнято Програму розвитку та підтримки особистих підсобних господарств громадян у Гомельській області на 2011–2015 рр. Основними завданнями цієї Програми визначено розвиток рослинництва і тваринництва, збереження і збільшення виробництва продукції в особистих підсобних господарствах громадян; вдосконалення й забезпечення виробничого обслуговування громадян, які ведуть особисті підсобні господарства; створення ефективної системи збуту, розвиток оптової та роздрібною торгівлі сільськогосподарською продукцією, виробленою в особистих підсобних господарствах громадян [8]. Програма розвитку та підтримки особистих підсобних господарств громадян у Гомельській області на 2011–2015 рр. складається із семи глав, у кожній з яких визначено детальні заходи реалізації завдань програми, а саме: у першій главі визначено цілі та завдання; у другій врегульовано питання підвищення ефективності використання наданих громадянам земельних ділянок; третя визначає заходи розвитку рослинництва; четверта розкриває напрями розвитку тваринництва; у п'ятій визначено зміст вдосконалення обслуговування особистих підсобних господарств громадян; шоста глава розкриває заходи щодо вдосконалення системи збуту сільськогосподарської продукції, виробленої в особистих підсобних господарствах громадян; у сьомій главі закріплені положення щодо кадрового та фінансового забезпечення програми.

На нашу думку, під час складання програми підтримки особистих селянських господарств у Дніпропетровській області необхідно врахувати досвід Білорусі у врегулюванні даного питання, зокрема визначити в окремих розділах заходи підтримки тієї чи іншої галузі сільськогосподарського виробництва.

З'ясовано, що в Ушацькому районі Вітебської області Республіки Білорусь діє Програма розвитку та підтримки особистих підсобних господарств громадян Ушацького району на 2011–2015 рр., завданнями якої є підвищення ефективності використання земельних ділянок, що перебувають у землекористуванні громадян; створення умов для розвитку виробництва, поліпшення якості й підвищення товарності сільськогосподарської продукції, виробленої населенням; виробниче обслуговування й задоволення потреб населення в товарах, роботах і послугах під час виробництва сільськогосподарської продукції; організація закупівель і збуту надлишків сільськогосподарської продукції, виробленої населенням; державна підтримка населення, що виробляє сільськогосподарську продукцію [9].

Характерною ознакою програм підтримки особистих підсобних господарств у Республіці Білорусь є наявність у кожній із них положення щодо організації збуту надлишків сільськогосподарської продукції, виробленої населенням. Також можна сказати про уніфікованість регіональних програм у Білорусі. На нашу думку, доцільним є запозичення вказаних положень та запровадження їх у майбутніх програмах підтримки особистих селянських господарств, зокрема в Дніпропетровській області. Виробництво сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами не є ефективним, якщо відсутні налагоджені шляхи збуту продукції.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що сьогодні особисте селянське господарство є тією формою організації виробництва сільськогосподарської продукції, яка здатна забезпечити відновлення агропродовольчого виробництва в державі та сприяти його сталому розвитку відповідно до внутрішніх вимог забезпечення суспільства продуктами харчування. Проте функціонування й розвиток особистих селянських господарств не може бути ефективним без підтримки з боку держави.

Дане питання набуває особливої актуальності в аспекті регіональної підтримки господарств селян, стан якої сьогодні є незадовільним. На прикладі Дніпропетровської області можна наголосити насамперед на відсутності нормативного забезпечення підтримки особистих селянських господарств у вигляді цільової програми, яка закріплювала б основні положення даного питання. На нашу думку, Програма підтримки особистих селянських господарств у Дніпропетровській області потребує своєї детальної розробки.

Список використаних джерел:

1. Третяк А. Напрями формування державної земельної політики або зміна пріоритетів земельної реформи / А. Третяк // Землевпорядний вісник. – 2008. – № 1. – С. 21–33.
2. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
3. Про Програму підтримки особистих селянських господарств у Волинській області на 2012–2016 роки : рішення сесії Волинської обласної ради від 27.12.2011 р. № 8/13 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://volynrada.gov.ua/session/8/13>.
4. Про програму розвитку особистих селянських та фермерських господарств Вінницької області на 2011–2015 роки : рішення сесії Вінницької обласної ради від 28.12.2010 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vin.gov.ua/web/upravlinnya/web_upr_apk.nsf/web_alldocs/DocPGLGH.
5. Прозатвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року : постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 73. – Ст. 2715.
6. Про Програму розвитку молочного скотарства на період до 2015 року : рішення сесії Дніпропетровської обласної ради від 14.05.2010 р. № 706-24/V // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/0/428>.
7. Про Програму технічного переоснащення сільськогосподарських формувань Дніпропетровської області у 2010–2012 роках : рішення сесії Дніпропетровської обласної ради від 06.08.2010 р. № 749-26/V // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.dp.ua/official-records/decisions/0/449>.
8. Об утверждении Программы развития и поддержки личных подсобных хозяйств граждан в Гомельской области на 2011–2015 годы : решение Гомельского областного совета депутатов от 20.01.2011 г. № 75 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.agro.gomel.by/docs/lich.doc.
9. Об утверждении Программы развития и поддержки личных подсобных хозяйств граждан Ушацкого района на 2011–2015 годы : решение Ушацкого районного совета депутатов Витебской области от 17.12.2010 г. № 38 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ushachi.vitebsk-region.gov.by/ru/rajonnyi/>.

